

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 370. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608064390896/facsimile.pdf> (tilgået 02. december 2021)

Anvendt udgave: Jærnet

Ophavsret Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen.](#)

Besyderligt nok fremhæver Rimestad især den sidste del af *Jærnet*, som han netop selv havde kritiseret i sin kronik umiddelbart efter Kiddes død: »Det blev med en Bevægelse, der ikke ligner noget andet, jeg har oplevet her i Livet, jeg stiftede Bekendtskab med dens sidste Afsnit.» Dette sidste afsnit er et »smerteligt Brydetag med det Guddommeliges, »et ængstende Pust af det Mysterium, der skjuler sig bag vore Sanser.» Det synes derfor Rimestad følgerigtigt, at Kiddes væsen blev »sprængt» under dette forsøg på at udsige »det der ligger paa den anden Side af, hvad vor Fornuft og vore Sanser kan række.»

Oscar Geismar svingede sig samme år op til samme retoriske højder i det litteraturhistoriske oversigtsværk *Hovedtræk af nordisk Digtning i Nytiden. Jærnet er af »kæmpemæssigt Omfang og endelos Dybde, men dog en Torso, den største maaske, som Verdenslitteraturen kender»* – »den mest krævende Bog, som nogen dansk Mand har skrevet.» Gennem sit ordvalg søger Oscar Geismar, der var teolog, ihærdigt at tage Kidde til indtægt for kristendommen. Romanerne benævnes »Forkyndelse» og forfatteren »Profets, »en Forkynder af Evighed.» Udgivelsen af *Helien* omtales som »et Tegn i Skyens.» Med endnu en variation over bjergværks-metaforikken siges det, at »Hans Bør nærmer sig de Lag, hvorfra Paradisbevidstheden hentes sin Styrke» – »Han forkyndte en tungløst Samtid Sjælens Ret, Lovens Vælde og Korsets Gaade. Aldrig vil en Forkyndelse fremstaa med rigere og dybere Indhold.»

Denne tilsyneladende hyldest er et højt usmageligt forsøg på at udnytte en afdød og derfor værgeløs kunstner, da det ikke kan have været Geismar ubekendt, at Kidde ikke tilhørte noget kirkesamfund og ikke betragtede sig selv som kristen.⁹ Formodentlig er det da et udslag af samme egensind, når Geismar véd at fortælle, hvad hele romanværket skulle gå ud på: »Kidde vilde i dette Værk være gaaet Jærnet og Guldet og Krigen under Øje og vraget det hele som Blændværk.» Det er der ellers ingen, der hverken ved eller kan vide.

I 1924 udkom den første bog om Kidde, Jens Maranus Jensens *Harald Kidde. Bidrag til hans Biografi*. Bogen er i alt overvejende grad biografisk, og de litterære karakteristikker er meget knappe. Dette gælder i særdeleshed omtalen af *Jærnet*, der især synes at imponere som en rent fysisk præstation: »Et Menneske, som frivilligt paatager sig et Arbejde, hvis første Fjerdedels Fuldendelse tager seks Aars utrætteligt Arbejde, fortjener alene af den Grund Respekt.»

Derimod bliver der fremsat nogle bemærkninger af tolkningsmæssig interesse i en artikel om Harald Kiddes digtning af P. Engelbret Pedersen i tidsskriftet *Dansk Udsyn* 1926. Engelbret Pedersen opholder sig især ved romanens mangel på samfundsmæssig udviklingsstro. *Jærnet* er en bog om »Arbejdets Forbandelse»:

Hvad Kidde vilde føre sit Kæmpeværk, »Jærnet», frem til, véd jeg ikke, men jeg tør ikke tro paa, at den enkeltes Opofring i ydre Forstand skulde blive til Slægtens Velsignelse. Der er nemlig ikke noget virkeligt Fremskridt. Kampen mellem det gamle og det nye er ikke en Frigørelsens Kamp, men tvinges frem, fordi Eksistensen staar paa Spil.

Blandt *Jærnets* eftervirkninger må også nævnes et skuespil, *Føre Drømme* fra 1927, idet stykket blev udgivet under pseudonymet Steffen Choraus. Påvirkningen synes dog også at begrænse sig hertil. Værket er et højtravende melodrama i værste forstand, som man hverken kan laste Harald Kidde eller Steffen Choraus for – trods alt. Ifølge Carl Beihrens' oplysninger skulle den pseudonyme forfatter være cand.jur. Erik Brüel, sekretær i indenrigs- og socialministeriet.³⁹ Faktisk var flere af Kiddes nære venner jurister, men nogen nærmere forbindelse til forfatteren af *Føre Drømme* har ikke kunnet påvises.

I tiåret for Harald Kiddes død udgav Jens Marinus Jensen *Harald Kidde. Artikler og Breve*, hvor der findes adskilligt biografisk stof til belysning af *Jærnet*, og ligeledes blev tiåret markeret med en artikel af Chr. Rimestad, som tryktes i *Ord och Bild* 1929. Artiklen svinger sig ikke op til samme oratoriske højder som efterskriften til *Vandringer*, men er en god oversigt over forfatterskabet og et smukt portræt af vennen. Rimestad udtaler på ny sin beundring for *Jærnets* sidste del – »et af Højdepunkterne i moderne dansk Prosa» –, og i det hele taget bringer artiklen ikke nye synspunkter frem, men gentager og sammenfatter. Kiddes dokumentariske og næsten videnskabeligt minutiøse arbejdsmåde minder Rimestad om naturalisten Gustave Flaubert, og samtidig skildrer han vennen som en kunstner, der har givet virkelighed til ordet »sjæl» – »en Virkelighed, som ikke er mindre uomtvistelig end den, vore Sanser og vor Fornuft erkender.»

En videnskabelig sjæleforsker. En sjælelivets positivist. En symbolistisk dokumentarisme. Med denne dobbelttone, der også er gået